

הלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "פנחס" (ובו ג' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ע"א "מעקב בדרך"

בחשבון שנעשה אחרי המגפה (לקמן בפר' כ"ו פס' נ"א) וכלפי המניין הראשון כמעט ואין הבדל.

עוד תמה הרמב"ן והרי לדיני נפשות צריכים כ"ג דיינים ואין דיין אחד דן ואילו לפי החשבון כאן נמצא שכל דיין מכלל ישראל דן והרג נפש בישראל, עוד תמה שהרי הפסוק מעיד להדיא (דברים פ"ד פס' ג') "כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוֹקֵיךְ מקרבך" משמע שכולם מתו על ידי המגיפה ולא על ידי הדיינים.

ועל כן נוטה הרמב"ן לפרש את הפסוק "הרגו איש את אנשיו" שיהרגו השופטים את כל הנצמדים לפעור, אבל אין הכוונה שכל אחד מהדיינים הרג שניים כפי שפירש רש"י, אלא כוונת הפסוק שכל בית דין דן דן את אנשי שבטו, שהרי יש חיוב להעמיד סנהדרין לכל שבט ולכל עיר (כדאיתא בריש סנהדרין דף ב' ע"ב) ולפי"ז כל שבט דן את החוטאים של שבטו כמה שהיו צריכים למות, אבל אין הכוונה שהרגו כל כך הרבה חוטאים.

אלא שלאחר מיכן הביא הרמב"ן שבירושלמי (סנהדרין פ"ד חלק פ"ד ה"ב) מובא להדיא כפירוש רש"י "וכמה הם שופטי ישראל שבע ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות, אמר להן, כל חד מינכון יקטלון תרין, נמצאו ההרוגים חמש עשרה ריבוא ושבעת אלפים ומאתיים". ולפי זה צריכים לבאר שמה שלא נמצא החיסרון הזה במפקד השני כי באמת גדל מספר ישראל מהמפקד הראשון (שהיה בשנה השניה) עד למפקד האחרון שהיה בשנת הארבעים ואלמלי המעשה הזה היה המפקד מגיע ליותר משבעים ריבוא, אלא שלאחר שנהרגו כל אותם אלפים ויחד עם כל אלו שמתו במגיפה הגיע המניין רק לששים ריבוא ולא הורגש כמעט החיסרון מהמפקד הראשון.

ועדיין הוקשה לרמב"ן לפרש כן, על כן נטה לומר פשוט מחודש ביותר וזה לשונו "והנכון בעיני בענין הפרשה, כי מתחילה נאמר (פס' ג') "ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל" [ועל ידי זה החל הנגף]. וה' ברחמיו אמר למשה שישפטו השופטים ויתלו הנצמדים ולא יספה האף צדיק עם רשע, ומשה ציווה כן לשופטים וכאשר נאספו כל העדה פתח אוהל מועד לעשות כדבר משה ועוד הנגף הווה בהם, והנה העז השמעוני הזה (זמרי בן סלוא) ויקרב אל אחיו את המדינית למרוד במשה ובשופטים ולעשות כן בפרהסיא

א) האם הוקעת העם ע"י משה והדיינים השיבה את חרון האף של השי"ת?

איתא בפרשה (פר כ"ה פס' י"א) "**פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי**".

מפשטות דברי הפסוק משמע דקנאת ה' הייתה על חטא של בעל פעור והוא הוסר על ידי מעשה פנחס, ותמה ע"ז מו"ר הגאון האמיתי מרן הגרמ"ד הלוי זצוק"ל דהלא בפרשה דלעיל נאמר (פס' ד') "ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש וישוב חרון אף ה' מישראל" הרי שבמעשה משה רבינו הוסר חרון האף מעל ישראל ולא במעשה פנחס?

אמנם עצם התמיהה עצמה לכאורה טעונה ביאור, ובעצם יש כאן תמיהה הפוכה, שהרי להדיא נאמר סוף הפרשה דלעיל, אחרי מעשה הקנאות של פנחס (פס' ח') "ויבוא אחר איש ישראל אל הקבה וגו' ותעצר המגפה ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף" משמע שבמעשה של פנחס עצמו נעצרה המגפה ולא בעצם ההוקעה, וכיון שכן יש להבין, מה באמת השיב את חרון האף של ה' יתברך, הוקעת החוטאים על ידי בי"ד במאמרו של משה רבינו, או מעשה הקנאות של פנחס? ולכאורה בזה (שבפסוק י"א) מעיד הפסוק שפנחס הוא זה שהשיב את חמתו של השי"ת מעל בני ישראל נראה שלא ההוקעה השיבה את חרון האף רק מעשה פנחס, וצריך להבין כיון שהתורה אומרת להדיא שבמעשה ההוקעה ישוב חרון האף, למה בפועל זה לא הועיל?

והנה הרמב"ן כבר עורר על דברי רש"י ז"ל שם (פס' ה') "הרגו איש אנשי הנצמדים לבעל פעור" וז"ל "הרגו איש אנשיו, כל אחד מדייני ישראל היה הורג שנים, ודייני ישראל שבעה ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות, כדאיתא בסנהדרין (דף י"ח ע"א) [החשבון הוא: היו שש מאות שרי אלפים ששת אלפים שרי מאות שרי חמישים שנים עשר אלף ושרי עשרות ששים אלף, סך הכל שבעים ושמונה אלף ושש מאות דיינים וכל אחד מהם הרג שנים הרי לנו מאה וחמישים ושבע אלף ומאתיים הרוגים]. ותמה על כך הרמב"ן היאך אפשר שיהרגו כל כך הרבה מישראל שהם כרביע מכלל ישראל, וזוהי תמיהה גדולה שלא נודע כל החיסרון הזה

מעיקר הדין, דכן תרגם (פס' ד') "ואמר ה' למשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול דחייב קטול קדם ה' לקבל שמשא ויתוב תקוף רגזא דה' מישראל" הרי שפירש את חיוב התליה רק באלו שחייבים מיתה, ודוחק מאד לומר שכוונתו היא לאלו שחייבים מיתה כרת במזיד שלא בהתראה.

והנה רש"י הביא שני פירושים על הפסוק "נגד השמש" פירוש ראשון כתרגום אונקלוס (לקבל שמשא) לעין כל, פירוש שני הביא ממדרש אגדה, השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו". והנה לפי הפירוש השני נראה שלא היו עדים והתראה, דאליכ למה הוצרכה השמש להודיע מי הם החוטאים והלא היו שם עדים והתראה? אלא ע"כ דלפי פירוש האגדה לא היו כל אותם חוטאים חייבי מיתה בי"ד, שכן חטאו במזיד אך לא בפרהסיא ולא היו עדים בדבר ולפיכך צריך היה את בירור השמש להודיע מי הם החוטאים כדי שיוכלו להמיתם, אי"כ לא היו חייבי מיתה בי"ד אלא מיתתם הייתה למגדר מילתא כדי להשיב חרון אף, ובהכי מיושבים הדברים היטב, דהרי לשיטת רש"י אתי מיתתם מדין עובדי ע"ז וכל שמיתתם בסקילה נתלים, אי"כ צ"ע למה הוצרך הכתוב לומר שיתלו אותם? אלא ע"כ דלא היו חייבי סקילה כדן עובדי ע"ז שכן לא היו עדים בדבר ורק ע"י בירור הענן נודע ע"כ צריכה הייתה כאן הלכה מיוחדת לחייבם מיתה על ידי הוקעה.

(ברם לפי הפירוש הראשון שהיה לעין כל וכפירוש התרגום על כרחך שהיה כאן חיוב מיתה בי"ד מעיקר הדין, צ"ע למה הייתה כאן הודעה לחיוב על כך? ואולי צ"ל דנתחדש כאן חיוב מיתה בי"ד רק בתליה ולא בסקילה וחיוב מיתה כזה לא מציעו ועל זה בא הפסוק לומר דימיתום בתליה ולא ברגימה לפני כן).

ובאמת אין הדברים מבוארים אם היה כאן חיוב סקילה ותליה, דפשטות לשון רש"י כאן לכאורה משמע דדין התליה אתי מדין חיוב הסקילה, ברם בספרי נראה לכאורה שהייתה כאן רק חובת הוקעה, כלומר תליה גרידא.

דזה לשון הספרי (פיסקתא קלי"א) "ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם, דיינים, והיו צולבים את החטאים כנגד השמש ובילקוט שמעוני (רמז תשע"א) איתא ומניין להוקעה שהיא תליה? שנאמר והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' וכו', אמר רבי יהודה ראשי העם תלה על אשר לא מיחו בבני אדם המסוימין בהן וכו" עיי"ש.

והנה בפשטות הכוונה במדרשים הללו שהיה רק חיוב תליה ולא סקילה, והפלוגתא הייתה אם חיוב המיתה הוא לחוטאים עצמם או לראשי העם בשל זה שעמדו מנגד ולא מיחו. והנה כפי שאין לומר חיוב סקילה ותליה בראשי העם שלא חטאו ממש שידונו בזיקה החמורה של סקילה, כך נראה שלדעת מי שמפרש שהכוונה היא על החוטאים עצמם גם שם הכוונה רק

כי נשיא וגדול היה ורבים עוזרים לו, או כמו שאמרו רבותינו בסנהדרין (דף פ"ב ע"א) שאמרו לו שבטו, אנו נדונים מיתה ואתה שותק? והנה התחילו משה והשופטים לבכות ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגיפה ולא נידון אחד מכל העם ביד השופטים, כי ה' אמר (פס' ד') "והוקע אותם וגו' וישוב חרון אף ה' מישראל" וכבר שב אפו, ולכך לא הזכיר הכתוב "ויעשו כן שופטי ישראל".

ויתכן שתהיה כוונת האגדה הנזכרת (בירושלמי) לומר שיהיו ההרוגים לפי המצוה יותר מחמש עשרה ריבוא (דלכאורה משמע שנהרגו בפועל ולא כפי שמפרש הרמב"ן שלבסוף לא נהרגו) לומר שהיו החוטאים רבים, אבל חסך עליהם ענין פנחס. והנה נשאר מן הנצמדים (שהרי אי אפשר לומר שכולם מתו במגיפה, שהרי מתו רק כ"ד אלף ואילו החוטאים היו למעלה מחמש עשרה ריבוא) והקב"ה השמידם אחר כן בטרם עברם את הירדן, זהו שכתוב (דברים פ"ד פס' ג') "כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוקיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" עכ"ל יעו"ש.

והנה לפי פירוש הרמב"ן ז"ל, נמצא שבאמת לא התקיים המשפט כלל, כי ברגע שפנחס עמד ועשה את מעשה הקנאות בכך הוא עצר את המגיפה. ולפי"ז מובן שפיר למה נאמר בריש הפרשה שבמעשה פנחס הושב חרון האף ולכאורה היה לו לשוב על ידי ההוקעה? אלא שבאמת לכתחילה נאמר למשה למנוע את המגיפה על ידי מעשה ההוקעה, אלא שלאחר מעשה זמרי עם המדינית הוצרכה הקנאות של פנחס, וכיון שעשה דין ודברים בזמרי וכזבי וקינא לה' אלוקיו למרות הסכנה הגדולה שהייתה לו כפי שביארו חז"ל בגמ' בסנהדרין (דף פ"ב ע"א) על ידי מעשה זה הושב חרון האף ועתה כבר לא היו צריכים למעשה הזה עוד.

ועדיין הדברים צריכים ביאור רב, דהוא פלא גדול, שהרי היה כאן משפט בעובדי ע"ז שחטאו לבעל פעור וצריכים היו להיות נידונים כעובדי ע"ז במיתה בי"ד ואיך אפשר שכל המעשה הזה ימחה כלא היה? בשלמא אם כל המשפט נעשה למגדר מילתא ולא מעיקר הדין [כדי להשיב את חרון האף] שפיר דמי, אבל בפשטות היה שם דין ומשפט גמור, כדמוכח ברש"י [בד"ה והוקע אותם] את העובדים, והוקע היא תליה כמו שמצינו בבני שאול (שמואל ב' פ"ד פס' ו') "והוקענום לה'" ושם תליה מפורשת, עבודה זרה בסקילה וכל הנסקלן נתלן (סנהדרין דף מ"ה ע"ב).

והנה מדנקט רש"י דעבודה זרה בסקילה וכל הנסקלן נתלן נראה שרש"י בא לבאר מפני מה נתחייבו כאן בתליה, ע"ז ביאר שזה מצד משפט עובדי ע"ז שחייבים סקילה וכמ"ד כל הנסקלן נתלן, הרי לנו שמחוייבים היו מיתה בי"ד ולא הייתה כאן הוראת שעה אלא דמן התימה שפקע חיוב המיתה מהם. וקושיא זו מופנית גם לתרגום אונקלוס דמוכח מדבריו דהוי חיוב מיתתם

כן שופטי ישראל וצ"ע (כפי שנאמר לגבי חטא העגל ששם התורה מציינת בפירוש שבני לוי עשו כדבר משה ואף מציינת שנפלו כשלושת אלפי איש וכאן לא מציינים כלל כזה דבר, ואכן זה פלא עצום. גם יש לתמוה מה שהתורה מציינת (דברים פ"ד פס' ג') "כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוקיך מקרבך" משמע שהם מתו על ידי מגיפה ולא על ידי הדיינים וצ"ע).

ועדיין נותרה הקושיא הראשונה שהקשה מו"ר הגרמ"ד זצוק"ל אמאי נזקף לפנחס השבת חרון האף והלא חרון האף הושב על ידי הוקעת החוטאים ולמה זקפה זאת התורה למעשה פנחס?

ולוא דמסתפינא הוי אמינא דפעמיים חרון אף היה, פעם אחת על הצמדות העם בחטא הזנות ופעור ועל זה ה' אמר למשה רבינו שיכפר על המעשה על ידי הענשת החוטאים וכיון שנעשה המשפט סר חרון האף, ברם שוב ניעור מחדש בשל חילול ה' בפרהסיא על ידי אחד מגדולי הדור שנטל את המדינית ובריש גלי כשמחנה של כ"ד אלף איש מבני שבטו הולכים עמו וזה היה נראה חמור יותר אם לא היה נעשה מעשה הקנאות של פנחס מנגד, שהרי כאן הותר הדבר ובהתרסה גמורה כלפי משה רבינו וכל הדור, משא"כ למעלה שחלק גדול מהעם חטא בשל תוקף יצר העריות שגבר עליהם כאש וזה הביא לחטא השני של עבודה זרה, ואילו אצל זמרי המעשה היה שונה שהלכו להתיר את הנישואין בעבירה עם בת אל נכר ובכך למחוק איסור גמור של "לא תתחתן בס" וכל זה נעשה בפרהסיא על ידי נשיא שבט בישראל ואם חלילה וחס פנחס לא היה מקנא היה משמע בזה שהתירו פרושים את האיסור והיה בזה חילול השם גדול ביותר, לפיכך זה גופא עורר מגיפה וכל המגיפה הייתה בשבט שמעון שהם אלו שפתחו בעבירה שהרי כ"ד אלף באו לזמרי והסיתו אותנו לעשות מעשה כנגד משה וכנראה שאותם אלו הם אלו שנהרגו במגיפה, ולא היו אלו שחטאו בחטא של בעל פעור כי אלו נידונו על ידי הדיינים (ורשי"י יפרש שמה שאמר הפסוק (דברים פ"ד פס' ג') "כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוקיך מקרבך" הוא מכוח הציווי להוקיע אותם תחת השמש ולא מתו במגיפה) ולפיכך נאמר בסמיכות למעשה שלאחר שקינא פנחס לה' נעצרה המגיפה וא"כ שני עניינים היו כאן ועל זה גופא קיבל פנחס את שכרו משלם ודו"ק. אשמח לשמוע חוות דעת המעיינים חשובי התלמידי חכמים שליט"א.

(מהרה"ג החו"ב בעל וברך דוד שליט"א)

ב) בירור שיטת הגאונים וכמה ראשונים בענין שעות היום

את הפכ"ש אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֵת הַפְּכָשׁ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בַּיּוֹם הָעֶרְבִים (כח, ד)

תניא בברכות כ"ו ע"ב: "מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות

לתליה ולא בסקילה וכל המחלוקת היא רק מי אלו שנידונו במיתת הוקעה. וכן פשטות לשון התרגום יונתן והירושלמי הוא רק על חיוב תליה ולא סקילה. ואם כן נראה שעצם החיוב (לחוטאים עצמם) אינו חיוב מיתה כעובדי ע"ז ממש, שהרי אין בכל חיוב ע"ז מיתת תליה רק סקילה ותליה וא"כ צריכים לומר שהיה זה גדר של חיוב מדין הוראת שעה (ובהוראת שעה זו ס"ל לר"י יהודה שנתפסו ראשי העם למות על שלא מיחו במי שהיו צריכים למחות).

ואשר לפי"ז רצה מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי זצוק"ל ליישב את שיטת הרמב"ן ז"ל שפקע החיוב לאחר שפנחס עצמו עשה את מעשה הקנאות, דס"ל לרמב"ן שכל המיתה הזו הייתה מעיקרא רק בגדר הוראת שעה, לא מיבעי אם נעשתה על ידי בירור של השמש דבכה"ג ודאי לא היה בזה חיוב מיתה מעיקר הדין, אלא אפילו אם נאמר שחיוב המיתה היה על ידי עדים והתראה מכל מקום לא נגזר עליהם חיוב מיתה של סקילה ותליה רק מיתת תליה בלבד וזה ודאי אינו גדר מיתת בי"ד אלא סוג של הוראת שעה ומגדר מילתא, ועיקרו היה כדי למנוע חרון אף של הקב"ה על מעשיהם וכיון שכבר קינא פנחס לה' והשיב את חרון אפו מהם די היה בזה לעצור את המגיפה, ואלו שחטאו באמת נענשו אחרי כן בעת שהקב"ה כילה אותם בטרם נכנסו לארץ ודו"ק היטב.

ונראה היה לומר בס"ד דכ"ז הוא לפירוש הרמב"ן, ברם לפירוש רש"י נראה שבאמת היה חיוב מיתה על ידי סקילה ותליה ואף שאין דנים שניים ביום אחד כל זה הוא רק בשתי מיתות שונות אבל אם כולם באותו מיתה דנים אפילו כמה וכפי שמצינו שהרג ר' שמעון בן שטח שמונים מכשפות ביום אחד כיון שכולן היו במיתה אחת.

ומה שהקשה ברמב"ן שהרי אין דנים דיני נפשות רק בכ"ג והיאך דנו כל הדיינים כל אחד שניים? צ"ל לגודל הקושיא דאף לרש"י הכוונה היא שדנו אותם קודם לכן בכ"ג ורק בעת ביצוע גזר הדין כל דיין אחד הרג בעצמו ולא התליינים, שבכל מיתות בי"ד אין הדיין עצמו הופך להיות המוציא לאור את גז"ד וכאן נתחדשה הלכה שהדיינים עצמם הם מוציאי גז"ד. וקושיית רמב"ן על רש"י היאך יתכן שנהרגו רבע מהעם, צ"ל כפי שהרמב"ן עצמו תירץ את האגדה הירושלמית שאה"י נהרגו כל כך ואפילו הכי כיון שחלף זמן רב מהמניין הראשון לא ניכר ההבדל כל כך.

ואדרבה לפי הריבוי הטבעי של כלל ישראל פלא גדול הוא איך במשך שלושים ותשע שנים כמעט לא גדל המניין? ואף שהיו בהם מגיפות, אבל לא היו כל כך הרבה מתים עד שההפרש יהיה כל כך קטן, אלא ודאי מסתבר כפי שתירץ הרמב"ן שהתרבו כל כך ממניין ראשון ועד עתה ואלמלי ההרג הגדול היו נמנים עתה יותר משבעים ריבוא, אבל בשל החטא נותרו כבראשונה. אך תקשה קושיית הרמב"ן אמאי לא נאמר בפסוק "ויעשו

שעות האחרונות היו מחצות עד השקיעה, כי בשקיעה כבר הגיעה השמש למערב.

ב. בשו"ת מהר"ם אלשקר סי' צ"ו כתב בשם תשובת רב ניסים גאון: "אמנם מה שאמר המשנה תפילת המנחה עד הערב ששאלת עליו התשובה גבול עד הערב **עד שתפול העגולה של השמש והיא שקיעת החמה... וכל עוד שלא שקעה יכול להתפלל תפילת המנחה באותו זמן**", ובסוגיית הגמ' ברכות כ"ו ע"ב מוכח שסוף זמן מנחה הוא ממש בסוף י"ב שעות היום, וא"כ מוכח דס"ל שהשעות הם מהזריחה עד השקיעה.

ג. אמרינן בע"ז ג' ע"ב: "אמר רב יהודה אמר רב שתיים עשרה שעות הוי היום שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיית יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים רביעיות יושב ומשחק עם לויטן שנאמר לויטן זה יצרת לשחק בו", וכתב על זה בפירוש ספר יצירה לר"י **אלברצלוני** (עמ' 169): "ותורף זה הדבר בא ללמד דרך ארץ לבריות **שיעסוק אדם בתורה בבקר לאחר שהוא מתפלל כמו רביעית היום** ואחר כן יושבין הדיינין להן לאחר תלמוד תורה ודינין **עד זמן סעודה** ואחר כך לפניו בסעודה וכדרך שאמר שלמה בחכמתו אשרך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתי של יין וכתוב אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו וגו' ומפרש ביציאות השבת ת"ר שעה ראשונה מאכל לודים ושניה מאכל יורשים שלישיית מאכל לסטים רביעית זמן סעודה לכל היא ולא איפוך **רביעית מאכל כל אדם** חמישית מאכל בעלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק אבן בחמת ומשום האי שמעתא כאן מיפרשי הני דאמרי לעיל".

וביאור דבריו הוא, שמה שכתוב דג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה בא ללמד דרך ארץ שיעסוק אדם בתורה לאחר התפילה "כמו רביעית היום" כשם שהקב"ה עוסק בתורה ג' שעות שהם רביעית היום, והביא לזה ראייה מהא דאמרינן בשבת י' ע"א שהדיינים יושבים בדין עד זמן סעודה שהיא בשעה רביעית.

ומוכח מדבריו להדיא ששעות היום הם מנץ החמה, שכך אחר התפילה כותיקין יש כג' שעות עד שעה רביעית, כי בנץ החמה מתחילים את תפילת שמונה עשרה, והתפילה עצמה היא כמה דקות בלבד (נוסח התפילה של הגאונים היה הרבה יותר קצר משלנו, ואח"כ אמרו רק תחנון ואשרי ובא לציון), נמצא שמסיום התפילה עד סוף ג' שעות היה כמעט ג' שעות שלימות, אך אם השעות הם מעלות השחר א"כ הזמן שמנץ החמה עד ג' שעות הוא פחות משעתיים, ואין זה כלל "כמו רביעית היום" אלא פחות משישית

ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות שהרי תמיד של שחר **קרב והולך עד ארבע שעות** ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה".

כידוע, נחלקו ראשונים ואחרונים כיצד נמנות השעות הזמניות, האם היום שנחלק לי"ב שעות הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים, והלילה מצאת הכוכבים עד עלות השחר, או שהיום לגבי זה הוא רק מנץ החמה עד שקיעתה והלילה משקיעת החמה עד זריחתה, ובהרבה ראשונים מפורש שפלג המנחה הוא שעה ורביע מצה"כ, וכן דעת המג"א לגבי זמן ק"ש שהיא ג' שעות מעה"ש, אמנם לדעת הלבוש והגר"א כל השעות בלי יוצא מן הכלל הם מנה"ח עד השקיעה.

ויש הסבורים בטעות ששיטה זו היא חידוש של הלבוש והגר"א, אך כל הגאונים והראשונים ס"ל כדעת המג"א, אכן לאמיתו של דבר שיטת הלבוש והגר"א אינה חדשה כלל כי כן מוכח מהרבה גאונים וראשונים, כמו שיבואר לפנינו בס"ד, ולעת עתה עדיין לא מצאתי אף אחד מלפני זמן רש"י הסובר שיש איזה שעות בעולם שנמנות מעלות השחר עד צאת הכוכבים, וזה החלי בס"ד:

א. כתב הר"ח לקמן כ"ו ע"א: "נתברר שהיה **נשחט תמיד של שחר קודם הנץ החמה והיה מעת זריחת השמש עד סוף ד' שעות כשר להקריבו, שהם ד' שעות ועוד מזמן שחיטתו עד זמן הקרבתו... וסבר ר' יהודה כשם שאין לתמיד של שחר הכשר ביום הקרבתו מעת שחיטתו אלא עד ד' שעות ועוד כך לתמיד של בין הערבים אין לו מעת שחיטתו... כשר להקרבתו אלא עד ד' שעות ועוד ביום כשיעור תורת תמיד של שחר... נמצא מחצי שעה שביעית שהיא כשירה לשחיטתו עד ד' שעות ועוד שהוא זמן הקרבתו י"א שעות חסר רביע ביום...". ע"ש.**

וביאור דבריו הוא שר' יהודה סובר ששיעור זמן הקרבת תמיד של בין הערבים הוא כמו שיעור זמן הקרבת תמיד של שחר, וזמן תמיד של שחר הוא ד' שעות ועוד כיון ששחיטתו היתה לפני הנץ החמה, וכמו כן זמן תמיד של בין הערבים הוא ד' שעות ועוד.

הרי מבואר בדבריו להדיא שמנין השעות לענין התמיד הוא מנץ החמה.

ובע"ז כ"ה ע"א איתא: "ויעמד השמש **בחצי השמים** ולא אץ לבוא כיום תמים, וכמה, אמר רבי יהושע בן לוי עשרים וארבעה שעי, **אזיל שית וקם שית** אזיל שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים" כו', וכתב הר"ח שם, "עלה שש שעות **כמנהגו עד שהגיע לחצי השמים** ועמד שם שש שעות **וירד שש שעות כמנהגו עד שהגיע למערב**", כו', הרי להדיא דס"ל דכל השש

עד אחד קודם הנץ החמה ואחד אומר בהנץ החמה עדותן בטלה **אף על פי שהיא שעה אחת** שהדבר ניכר לכל, וכן אם נחלקו בשקיעתה, משמע דקודם הנץ והנץ שניהם באותה שעה, אכן פשוט שאין כוונת הרמב"ם שם ששניהם באותה שעה משעות היום, אלא כוונתו שאין ביניהם יותר משעה, משום שלפני כן כתב הרמב"ם: "אמר עד אחד בשתי שעות ביום והשני אומר בשלש שעות הרי עדותן קיימת שדרך העם לטעות בשעה אחת", וא"כ היה מקום לומר דהכא נמי כיון שאין ביניהם יותר משעה תהא עדותן קיימת, כיון שטעות של שעה אינה נחשבת טעות וכ"ש טעות של פחות משעה, ולכן כתב הרמב"ם דאעפ"כ כאן עדותן בטילה משום שהדבר ניכר לכל.

ה. כתב **הראב"ד** בהשגות על בעה"מ ברכות א' ע"ב (מדפי הרי"ף): "אבל מה שאמרו הקורא עמהם לא יצא, אפילו קראו **קודם ג' שעות** לא יצא ידי חובתו מן המובחר כי המצה המובחרת שבה הרי היא כותיקין או סמוך לזה... ואנשי המעמד כבר היו נזהרין בזה לקרות את שמע בזמנה כמו שאמרנו אנשי משמר **שהיו מקדימין שעה קודם הנץ החמה**, מ"מ **לאחר עמוד השחר היו קורין** כדאיתא בסדר תמיד".

ביאור דבריו: שעיקר מצות ק"ש היא בג' שעות ראשונות של היום או קצת קודם, אך זה שקרא שעה לפני הנץ החמה לא יצא ידי מצוה מן המובחר, כי קרא הרבה לפני ג' השעות הראשונות של היום, הרי להדיא דס"ל לראב"ד ששעות היום מתחילות מהנץ החמה וכשיטת הלבוש והגר"א.

ו. כתב **הראב"ה** ס' תל"ב: "**וקבלתי** אני המחבר מי שרוצה לדעת השעות בכיוון ילך בארבעה עשר בניסן ויעמוד במקום שיזרח השמש ברור דרך חלון קטן ויפנה אחוריו לחלון ויפשוט את זרועו וכפות ידיו ואצבעותיו יפשטם לבד מאגודלו שמקפנו חודו למעלה כלפי השמים כך שיהיה אגודלו ואצבעו הסמוך לאגודלו כציר נ' כפופה, והנה אגודל מיצל על אצבעו הסמוך לאגודל ויש לו להפנות בידו השמאלית את אגודל הימנית שיהא פנוי רחבו והקיפו יפה כנגד האצבע או יתקן בברזל דוגמתו, כי אגודל שוחה הוא לצדדין, וידע כי כשהשמש מגעת לראשו **להתחלת האצבע כבר עברה שעה אחת, ובפרק הסמוך לו שתי שעות, ובקשר האמצעי שלו שלש שעות, וככלות האצבע כנגד סוף חיתוך האצבעות ארבע שעות, בקשר שאצל הכף חמש שעות, ואצל האגודל כלו שש שעות,**

וכשינטו צללי ערב אחר חצות אם חפצו להבחין השעות עד הלילה יהפוך עצמו להפך כדרך זריחת השמש ממערב למזרח כי בבוקר היה אחוריו למזרח ועתה אחוריו למערב, ובסדר הזה יבין המבין, **וכתבתיו למען יבחינו בו בערב פסח לאפרושי מאיסורא**".

היום, ועל כרחק דס"ל כשיטת הלבוש והגר"א ששעות היום לענין זמן תפילה הם מהזריחה עד השקיעה, וכך הם גם השעות של הקב"ה הנזכרות בשמעתא דע"ז ג' ע"ב וכן השעות של זמני האכילה.

ד. בתשובות הרמב"ם בלאו ס' קל"ד כתב: "שכל השעות שמזכירים החכמים בכל התלמוד הן שעות זמניות ר"ל שבכל זמן יש י"ב שעות בלילה וי"ב שעות ביום יהיה (אורך) היום אשר יהיה, אם יהיה ארוך תהא כל שעה משעותיו ארוכה בהתאם לו, ואם יהא קצר תהא השעה קצרה, **ואלו השעות הן אשר קוראים התוכנים השעה הזמנית וקוראים אותן גם כן השעה הנטויה**", (וכע"ז בשו"ת פאר הדור ס' מ"ד ובשו"ת הרמב"ם פריימן ס' שס"ג), והנה כל המבין מעט בענין זה יודע שהשעות הזמניות של התוכנים הם מהנץ עד השקיעה, שעל פי השעות הללו מחשבים את הסיבוב היומי של הכוכבים והמזלות, ומפורש בדברי הרמב"ם שהשעות הללו הם השעות שמזכירים החכמים בכל התלמוד, הרי להדיא כשיטת הלבוש והגר"א.

וראיתי בספר אחד שרצה לומר שמדברי הרמב"ם בשו"ת פאר הדור ס' מ"ד מוכח שהשעות הם מעלות השחר עד צה"כ, שכתב שם הרמב"ם: "שכל השעות אשר זכרו חכמים ז"ל בכל התלמוד הם שעות זמניות... ולעת אשר יתהפכו או קצרות או ארוכות אז אם תשים פניך בצד דרום ויהיה צד מזרח לשמאלך ומערב לימינך הנה תראה השמש בתחילת היום קרוב מן הארץ בחוש הראות וכאשר יעבור שעה אחרת תראהו יותר מעולה מן הארץ והוא לצד שמאלך", וכ"ה בתשובות הרמב"ם פריימן ס' שס"ג, ודקדק בספר הנ"ל למה כתב הרמב"ם "שעה אחרת" ולא "שעה שניה", ורצה להוכיח מזה שלדעת הרמב"ם השעות מעלות השחר ולכן לא כתב שעה שניה כי תחילת שעה שניה היא לפני הזריחה, אך דקדוק עניות הוא זה, דמאי נ"מ אם יכתוב שעה אחרת או שעה שניה.

ומלבד זאת נעלם ממנו שתשובה זו נכתבה במקורה בערבית והתרגום שבשו"ת פאר הדור אינו מדוייק כלל, והתשובה המקורית בערבית נדפסה בשו"ת הרמב"ם בלאו ס' קל"ד (בהמשך לאותה תשובה שהבאתי לעיל), והתרגום שם הוא: "אם תשים פניך לצד דרום בדיוק והמזרח לשמאלך והמערב לימינך, אז תראה השמש בתחלת היום נמוכה וקרובה לארץ למראית העין, **וככל שתעבור שעה מן היום, השמש מתרוממת מן הארץ, היא לצד שמאלך**", וכל מי שיש לו מעט ידיעה בשפה הערבית ויעיין שם במקור ובתרגום יראה שתרגומו מדוייק מאוד והתרגום שבפאר הדור מלא שיבושים, וממילא נפל כל היסוד לדקדוק הנ"ל כיון שבאמת לא כתב הרמב"ם כך כלל.

ועוד ראיתי באותו ספר שרצה להוכיח כדבריו מדברי הרמב"ם בהלכות עדות פ"ב ה"ה שכתב שם: "אמר

[המערכת מתנצלת בפני הכותב שליט"א על הטעות שאירעה בשבוע שעבר עם הכנסת חיבור על מטות במקום פרשת בלק].

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

(ב) ביאור שמחת שמיני עצרת בשמיני של חג

א איתא בסוף הפרשה (במדבר כט, לה): "ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו". וברש"י על אתר הביא את דברי הגמרא (סוכה נה, ב): "משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו, עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו, עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך".

ובפסיקתא דרב כהנא (פיסקא כח, ט ביום השמיני) הובאו הדברים ביתר הרחבה: "אמר רבי אלכסנדר למלך שבאת לו שמחה, כל שבעת ימי המשתה היה בנו של מלך טורח עם האורחים, וכיון שיצאו שבעת ימי המשתה אמר המלך לבנו, בני יודע אני שכל שבעת ימי המשתה היית טורח עם האורחים, ועכשיו אני ואתה נשמח יום אחד ואיני מטריח עליך הרבה אלא תרנגול אחד וליטרא אחת של בשר, כך כל שבעת ימי המשתה ישראל עסוקים בקורבנותיהם של אומות העולם, דא"ר פנחס כל אותן שבעים פרים שהיו ישראל מקריבין בחג כנגד שבעים אומות העולם שלא יצדה העולם מהם, מה טעמא, תחת אהבתי ישטוני ואני תפילה (תהלים קט, ד), בטוחים אנו בתפילה, וכיון שיצאו שבעת ימי החג אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני יודע אני שכל שבעת ימי החג הייתם עסוקים בקורבנותיהם של אומות העולם ועכשיו אני ואתם נשמח יחד ואיני מטריח עליכם הרבה אלא פר אחד איל אחד, וכיון ששמעו ישראל כך, התחילו מקלסין להקב"ה ואומרים "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" (תהלים קיח, כד). א"ר אבון אין אנו יודעין במה לשמוח, אם ביום אם בהקב"ה, ובא

הרי להדיא בקבלת ראבי"ה מרבתי שתחילת השעות מנץ החמה, וסמך ע"ז למעשה לענין סוף זמן אכילת חמץ.

ז. לדעת הגאונים והרמב"ם סוף זמן תפילת מנחה בשקיעת החמה, כן כתב בסידור רס"ג (עמ' כ"ה): "וזמן בין השמשות שמתפללים בו את התפלה הזאת משניכרת ירדת החמה וזה מחציה השני של השעה השביעית עד שקיעת החמה", ובספר העיתים סי' כ"ה כתב בשם רב האי גאון "סבירא להון שמתפללין מנחה עד שתשקע החמה", וכ"כ המרדכי ברכות רמז צ': "כתב רב האי גאון... דכיון שכבר נהגו העולם להתפלל מנחה עם שקיעת החמה", וכ"כ בתר"י ברכות י"ח ע"ב מדפי הרי"ף: "כתב רבי האי גאון ז"ל... אבל שלא לדבר מצוה כיון שכבר נהגו העולם להתפלל מנחה עד שקיעת החמה", וכ"כ בסידור ר' שלמה בר נתן פ"א, וכ"כ הרמב"ם הלכות תפילה פ"ג ה"ד "ויש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה", ודוחק לומר שכוונת כולם לסוף השקיעה שהוא צאת הכוכבים, דא"כ סתמו דבריהם, וגם לפני ר"ת לא מצאנו שקראו לצה"כ סוף שקיעה.

ח. ידוע מה שכתבו כמה אחרונים (הגר"א קוטלר, המנחת יצחק, ועוד, וכן מטין בשם החזו"א), שלפי שיטת הגאונים הידועה שצאת הכוכבים הוא ג' רבעי מיל אחרי תחילת השקיעה מוכרח ששעות היום הם מהזריחה עד השקיעה, דהא מוכח בגמ' בכמה מקומות שבשש שעות החמה באמצע הרקיע (כמו שיבאר לקמן סי' ל"ח), ואם השעות הם מעלות השחר עד צה"כ של הגאונים, נמצא ששש שעות הוא כחצי שעה לפני חצות היום (ואין לומר דהשעות הם מעה"ש עד צה"כ של ר"ת, שהרי זמן תפילת מנחה הוא עד סוף י"ב שעות היום, כנ"ל, ולשיטתם ודאי א"א להתפלל מנחה עד אז), ועל כרחך דשיטת הגאונים היא ששעות היום הם מהזריחה ועד השקיעה.

ואמנם מצינו כמה אחרונים שנראה מדבריהם דלא חשו להאי סברא שחצות היום צריך להיות בשש שעות, דבשו"ת הב"ח הישנות סי' קכ"ו שכתב שלשיטת היראים שתחילת השקיעה היא ג' רבעי מיל לפני השקיעה גם פלג המנחה יותר מוקדם, הרי דהבין שלשיטת היראים שעות היום מסתיימות ג' רבעי מיל לפני השקיעה, (כי פלג המנחה הוא בי"א שעות חסר רביע כמבואר בגמ'), ובמג"א סי' רל"ג סק"ג כתב בדעת הלבוש ששעות היום הם מהנץ עד תחילת שקיעה שניה, ודעת הבן איש חי ששעות היום מעה"ש עד צה"כ של הגאונים, אכן שיטות אלו תמוהות מאוד דא"כ חצות היום לא יהיה בשש שעות, כנ"ל, ודוחק גדול לומר שיש כמה סוגי שעות, לכן בפשוטו היא ראייה גדולה וחזקה למה שנתבאר שלדעת הגאונים שעות היום הם מהנץ עד השקיעה.

האחרון שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו".

וממילא כיון שלפני כן כתוב במדרש: "את מוצא כשם שעצרת של פסח רחוקה חמישים יום אף זאת היתה צריכה להיות רחוק חמישים יום. ולמה היא סמוכה לחג, א"ר יהושע בן לוי למה הדבר דומה, למלך שהיו לו בנים הרבה, מהם נושאים במקום רחוק, מהם נושאים במקום קרוב, כשהיו מבקשים אותם שהיו נושאים במקום קרוב באין אצלו, וכשהיו מבקשים לילך היה מנוחם. למה כן, שהדרך קרובה ובכל יום שהם מבקשים לילך ולחזור היו הולכים ובאין, אבל אותם שהיו נושאים במקום רחוק באין אצלו וכשהיו מבקשים לילך היה כובשן עוד יום אחד אצלו. כך בפסח ימי הקיץ והם עולין בעצרת לירושלם אחר חמישים יום, אבל עכשיו אחר החג ימות הגשמים הן והדרכים טרחות. לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא עד שהם כאן יעשו את העצרת הוי ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה)", נמצא ששמיני עצרת אינו נחשב יום שיש שמחה לפניו, שהרי מעיקר הדין היה צריך להפליג ולהרחיק אותו מימי החג, ואם כן אין לי סברא לומר שיהיה בו שמחה, אבל כיון שאמר הקב"ה שיום השמיני יהיה נסמך לשבעת ימי החג, אמרו ישראל "זה היום עשה ה' נגילה ונסמחה בו". [ובדרך אגב, זהו המקור לדברי הרמב"ן הידועים (ויקרא כג, לו) שימי ספירת העומר הם כמו חולו של מועד [ואף שהרב שעוועל בהגהותיו טען שהגרסה בדברי הרמב"ן היא אחרת, אך המעיין ברבינו בחיי (שם, טז) שרובי רמזיו שאובים מהרמב"ן, יראה שהדברים נמצאים שם בפירושו]].

ומה שלא ידעו ישראל במה לשמוח, הוא משום שיש בכל חג שני מיני שמחות, שמחה בדברים של קודש כמו קרבנות; ושמחה בדברים של חול כמו בשר ויין ותכשיטים (פסחים קט, א) [ויעוין שם שיישב בזה קושיית השאגת אריה (סימן סח), והעיר שאף

שלמה ופירש, נגילה ושמחה בך (שיר השירים א, ד), בך בתורתך, בך בישועתך. א"ר יצחק בעשרים ושתים אותיות שהכתבתה לנו בתורתך, ב' תרי, כ' עשרים".

ודברי המדרש טעונים ביאור גדול: ראשית, וכי עבודת הקרבנות היא טרחה, והלא בזכותה הושפע שפע לעולם, כמאמרם ז"ל (סוכה שם): "אמר רבי יוחנן אוי להם לגויים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן". וכן אמרו (כתובות י, ב): "אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין, מחבב מכפר. היינו מכפר היינו מזיח, מזיח גזירות, ומכפר עונות".

ועוד קשה וכי זהו שכרו של הבן שאחר שטרח עם האורחים, אומר לו אביו שהוא לא יאריך עמו בסעודה, וכלשון הבני יששכר (מאמרי חודש תשרי, מאמר יג, אות א): "הנה יש להתבונן אדרבא כיון שהוא אוהבו אצלו אדרבה מהראוי להגדיל ולהאריך עמו בסעודה יותר ויותר".

ועוד קשה, מה נשתנה שמחת שמיני עצרת יותר משאר ימים טובים שנתן הקב"ה לישראל, עד כדי כך שאמרו ישראל "זה היום עשה ה' נגילה ונסמחה בו". ועוד קשה, מפני מה הסתפקו במה לשמוח האם ביום או בהקב"ה, יותר מאשר בשאר ימים טובים.

ב. ובכתבי הגר"ח (אות סט) [ויעוין שם באות שקודם לכן שכתב כעין זה] ביאר על פי דברי הגמרא (סוכה מח, א) שיום שיש בו שמחה לפניו, יותר מסתבר לחייב בו שמחה. וכלשון הגמרא: "ההלל והשמחה שמונה, כיצד, מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג. מנא הני מילי, דתנו רבנן, והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון. או אינו אלא יום טוב הראשון, כשהוא אומר אך חלק. ומה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון. מרבה אני לילי יום טוב

שייך לומר כן לגבי סוכות, שיצטרכו חמישים יום לפני שמיני עצרת [ואף שבפשיטות יש שני חלקים בספירת העומר, חלק אחד כטהרת אשה לבעלה, וחלק שני להראות את גודל ההשתוקקות לקבלת התורה, ואולי זה עומק ביאור דברי אביי (מנחות 10, א) "מצוה למימיני יומי ומצוה למימיני שבועי", ספירת הימים היא להראות את ההשתוקקות, וספירת השבועות באה לרמז על טהרת אשה לבעלה. ובזה מבואר טעמו של השל"ה שהובא בנודע ביהודה (מהדורה תניינא יורה דעה קכג) שסבר שספירת שבעה נקיים צריכה להיות בפה. ואין כאן המקום להאריך. אך עדיין קשה שבסוכות לא שייך אף אחד מאותם טעמים אלו].

ג. והנראה לומר, שכוונת המדרש לומר שבשמיני עצרת זוכים ישראל לקרבה עצומה מהקב"ה, וכדברי הזוהר הקדוש (בראשית 10, א – 10, ב) שכתב: "מאי עצרת כתרגומו כנישו כל מה דכנישו מאינון ברכאן עלאין לא ינקין מניה עמין אחרנין בר ישראל בלחודייהו ובגין כך כתיב עצרת תהיה לכם, לכם ולא לשאר עמין לכם ולא לשאר ממנן, ועל דא אינון מרצין על המים למיהב לון חולק ברכאן דיתעסקון ביה ולא יתערבון לבתר בחדוותא דישאלא כד ינקין ברכאן עלאין ועל ההוא יומא כתיב דודי לי ואני לו דלא אתערב אחרא בהדן, למלא דזמן רחימיו בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא, הא רחימיו דמלא ידע דמלא אתרעי ביה, אמר מלא השתא אנא בעי למחדי עם רחימאי ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחימאי יעלון כל אינון קסטורי ממנן ויתיבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחימאי. מה עבד אקדים ההוא רחימיו קוסטורין דירוקי ובשרא דתורי ואקריב קמייהו דאינון קסטורי ממנן למיכל, לבתר יתיב מלא עם רחימיו לההיא סעודתא עלאה מכל עדונין דעלמא ובעוד דאיהו בלחודי עם מלא שאיל ליה כל צרכי ויהיב ליה ואחדי מלא עם רחימיו בלחודוהי ולא אתערבין אחרנין ביניהו, כך ישראל עם

השאגת אריה עצמו (סימן סה) כתב כיסוד זה]. וההבדל בין שני מיני השמחות הוא, ששמחה של קרבנות תלויה בשמחה שלפני אותו יום, ואילו שמחה של בשר ויין אינה תלויה בזה. ונמצא שאם היה שמיני עצרת מרוחק מימי הסוכות, אף שלא היו חייבים בשמחה של קרבנות, כיון שאין שמחה לפני אותו יום; אבל עדיין היו חייבים בשמחה של בשר ויין, ועל כן כששמעו ישראל ששמיני עצרת יהיה סמוך לחג הסוכות, לא ידעו במה לשמוח, האם בקרבנות או ביום. ועל זה ענה המדרש ששמחים בהקב"ה.

אלא שעדיין צריך ביאור, חדא, מהיכי תיתי ששמיני עצרת יהיה מרוחק מחג הסוכות, והלא הטעם שעצרת של פסח מרוחקת מפסח חמישים יום זהו בגלל ספירת העומר, וידועים דברי הזוהר (ויקרא 22, א – 22, ב) שביאר שספירת העומר דומה לספירת שבעה נקיים, וכלשונו: "א"ר חייא כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה, מאי קא מיירי, א"ל הא אוקמוה חברייא אבל תא חזי ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא בתר דאתפסקו מנה מה כתיב (ויקרא 10) וספרה לה שבעת ימים, אופ הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, וספרתם לכם, לכם דייקא כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אופ הכא לכם לעצמכם ולמה בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלא ולקבלא אורייתיה, התם וספרה לה שבעת ימים הכא שבע שבתות אמאי שבע שבתות בגין למזכי לאתדכאה במיין דההוא נהר דנגיד ונפיק ואקרי מים חיים וההוא נהר שבע שבתות נפקו מניה". ואם כן מה

של המלך שטרך בפני האורחים, ולבסוף אמר לו אביו שעכשיו רוצה הוא להיות עמו בלי להטריח עליו.

ולפי זה מובן היטב מה נשתנה חג זה משאר הרגלים, ומדוע היה צריך לעשות חג זה חמישים יום אחר סוכות, אלא שזכו ישראל לקבל חג זה מיד אחר חג הסוכות

[ומה שכתב המדרש לחלק בין ימות הגשמים לימות החמה, זהו רמז לטורח הרוחני שנדרש מישראל. ויעויין בשם משמואל (שמיני עצרת תרע"א) שכתב כעין דברינו, אלא שלדבריו זכות הסוכה מסייעת לישראל לקבל את הארת היום בלא המתנת חמישים יום, ולדברינו זהו בזכות הקרבנות. ואולי יש לחלק בין זמן שהיה בית המקדש לזמן הגלות, שכיום שאין לנו קרבנות אנו זוכים לכך בגלל מצות הסוכה והלולב].

ומיושבים היטב דברי הזוהר הקדוש שדימה את ישראל ליושבים לפני המלך ביחידות, ויכולים לבקש מה שירצו. וזוהי כוונת המדרש שלא ידעו ישראל על מה השמחה האם ביום או בהקב"ה, והיינו שלא ידעו ישראל האם השמחה היא על עצם החג כבכל חג, או על המתנה שקיבלו מהקב"ה שלא הוצרכו להתעוררות מצידם, ועל זה נאמר בפסוק "נגילה ונשמחה בך"

קודשא בריך הוא בגין כך כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם".

והיינו שביום זה יושבים ישראל לבדם לפני המלך ויכולים לבקש ממנו מה שרוצים, והטעם שזכו ישראל לכך הוא בגלל שבכל שבעת ימי החג הם עסוקים בלהשפיע שפע על כל העולם, ומקריבים קרבנות כנגד שבעים אומות. וידוע מהמקובלים (פרדס רימונים, שער עצמות וכלים, סוף פרק ט; שער ההקדמות שער א, דרוש כיצד נעשו הכלים) שכאשר שפע עובר ממקום למקום, אין הוא מסתלק מהמקום הקודם, אלא הוא ממשיך מהמקום שיצא למקום שאליו הוא מגיע, בדומה לנר שמדליק נר אחר, שמהנר הראשון לא נחסר מאומה [ונקרא ענין זה בשם "רשימו"].

וממילא כיון שישראל המשיכו שפע לאומות העולם, וזהו טורח בשבילם לקחת מהשפע הקדוש ולהעניק ממנו לאומות העולם, כמאמר הכתוב (משלי ל, כג) "וְשִׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבַרְתָּהּ", העניק להם הקב"ה מתנה, שעכשיו הם יזכו לקבל שפע הארות רוחניות בלי צורך לאתערותא דלתתא, כמו בעצרת של ימי הפסח.

ועל כן אף שבכל השנה צריכים ישראל להקרבת קרבנות, כדי להתקרב להקב"ה [וכדברי הרמב"ן הידועים (ויקרא א, א ד"ה ועל דרך האמת)], כאן העניק להם הקב"ה מתנה שאין הם צריכים למעשה קרבן בכדי להתקרב אליו, אלא עיצומו של יום מקרב אותם אליו. וזהו כוונת המדרש שהמשיל הענין לבנו

"נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

חיים ברצינו

פִּינְחָם בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶחָרֹן חִפְּתוֹן חָשִׁיב אֶת חֻמְתֵּי מַעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לָכֵן אָמַר הֲנִי נִתֵּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹמֶם.

הנה פינחם ביקש לדעת את רצון ד', ושאל את משה רבינו ע"ה, – אחי אבי אבא לא כך לימדתנו ברידתך מהר סיני, וכו' קנאין פוגעין בו, – כדאיתא בסנהדרין דפ"ב ע"א ובהרבה מדרשי חז"ל, ואמר לו משה רבינו, קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא. ויש להבין מהו הענין דדווקא קריינא דאיגרתא איהו דליהוי פרונקא, ולא אחר.

ויתכן שמשנה רבינו היה גלוי וידוע לפניו, שצריך הרבה נסים כדי להצליח במטרה זו, וכמו שהביא רש"י דכמה נסים נעשו לו, ועי' בסוגיא דסנהדרין, ובתרגום יונתן. ובשביל כך היה נצרך להרבה זכויות, ולכן אמר לו, שרק הוא שהיה בדרגא זו שכאב לו כל כך החילול השם שהיה שם, ואשר על כן פנה למשה רבינו והזכיר לו הפסק וההוראה שנתן בכהאי גוונא ברדתו מהר סיני, הוא זה שיכול להוציא אל הפועל קנאת השם צבקות.

והנה פינחס ביקש לדעת ולעשות את רצון ד', וגם כאשר לא ידע בבירור, הלך לשאול למשה רבינו, מהו רצון ד'. ועל ידי זה השיב את חמת ד', כביכול. וזהו שאמר הכתוב, הגיד לך אדם מה טוב – זמה ד' דורש ממך – כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם א'. והיינו שאדם צריך לחפש ולדרוש מהו רצון ד', ואם מחפש לעשות רצון ד', זוכה עד אין קץ, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבקות הוא. והרי הצדיקים נקראו מלאכים, כמפורש ברש"י פרשת חוקת, על הפסוק, וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, והיינו משום שכל מהותם של צדיקים, לעשות רצון ד' שזהו מהותו של מלאך.

והנה אמרו אם רבך דומה למלאך ד', בקש תורה מפיהו, והיינו אם בכל מהותו מחפש לעשות רצון אביו שבשמים, זהו הרב שיש לבקש תורה מפיהו.

ובאמת יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר קל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. – וכן פתח הטור את ספרו חלק אורח חיים – כי היסוד הוא שאדם צריך לחפש לעשות רצון השם, ובשביל לעשות רצון ד', שיהי' עז כנמר קל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי. וזו מדריגתו וזכותו של פינחס.

והנה כל אדם יכול לחפש רצון ד' ואזי זוכה הוא, כי חיים ברצונו... אבל בשביל לעשות זאת בשלימות צריך הוא את הלב, מכל משמר נצור ליבך כי ממנו תוצאות חיים.

והנה אמרו, לחכימא ברמיזא ולשטיא בכורמיזא, והיינו שהחכם מתעורר ברמוז ובהערה הכי קלושה וקטנה, ואילו השוטה עד שלא יקבל הכורמיזא והוא מכת האגרוף לא יסור מאיולתו, ופעמים שגם זה לא יעזור. והטעם הוא כי אמר החכם, המוכן אל הדבר תספיקנו הקלה שבסיבות, כי כאשר אדם דרוך, הוא נענה לכל קריאה קלה, ואילו כאשר הוא ישן עמוק, צריך לטלטלו מלטלות עזות, וכולי האי ואולי.

וזהו יסוד ההבדל בין בלעם הרשע לפינחס, כי בלעם הרשע אף שאמר תמות נפשי מות ישרים ותחי אחריתי כמוהו, זה לא עורר אותו לשנות מעשיו, ונשאר מחפש אך ורק לעשות הרע, עד שהגמ' במס' גיטין באגדתא דהחורבן שבפרק הניזקין אומרת, תא הוי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם. והיינו שאפילו אחרי מותו של בלעם הרשע, אמר לאונקלוס לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים.

והדברים מבהילים כיצד יתכן זאת, להכיר כל כך הרבה, ולא לעשות כלום ממה שהוא יודע, הלא עליו אמרו חז"ל, באומות העולם קם ומנו בלעם הרשע, ובכל זאת נשאר ברשעתו.

והנה אמרו בבבא בתרא פרק קמא, משה כתב ספרו ופרשת בלעם, וכבר עמדו בזה, דפרשת בלעם היא הרי חלק מתורת משה, ומדוע אמרו שמשנה כתב ספרו ופרשת בלעם.

ופירש המהרי"ל דסקין, דאמרו בנמ' כל הנביאים נתנבאו באספקלריא שאינה מאירה, ומשה רבינו ע"ה באספקלריא מאירה. וביאר דהיינו דכל הנביאים ראו את הנבואה לפי הבנתם, אבל מרע"ה קבל את הנבואה באופן זך ביותר.

וי"ל בזה דכל הנביאים יכלו להבין לפי מה שהדברים השתקפו אצלם לפי כוחות גופם, אולם משה רבינו ע"ה קבל נבואה נקי' ללא שום תערובת.

והנה יש להבין בזה שאם אברהם אבינו קבל נבואה, ואח"כ נכתבה ע"י מרע"ה, הרי היא נכתבה בתוספת בהירות של אספקלריא מאירה, אולם אצל בלעם הי' הכל באספקלריא מאירה, ולא הי' שום תוספת של מרע"ה, וזהו שאמרו ספרו ופרשת בלעם, היינו ספרו של מרע"ה, וג"כ פרשת בלעם, כי לא הי' בפרשה זו שום תוספת על ידי שנכתב, כי אצל בלעם הי' אספקלריא מאירה.

והנה יש להוסיף בזה מה שאומר השל"ה הקדוש, הובא בנפש החיים, כי אצל יהושע נאמר של נעלך בלשון יחיד, ואצל משה רבינו ע"ה נאמר של נעליך בלשון רבים, כי נעלך כולל שתי הנעלים, ולכן אמר ביהושע נעלך, אולם אצל משה רבינו אמר נעליך, כי בא לומר שהקדוש ברוך ציודו להתפשט לגמרי מהגשמיות שהוא הגוף שנקרא נעל כלפי הנשמה, ויהושע לא יכול להתפשט לגמרי מהגשמיות, ולכן אצלו נאמר נעלך, ואילו משה רבינו יכל.

והנה לכאורה צ"ב מדוע זכה בלעם לאספקלריא מאירה מעין משה רבינו אבי הנביאים, ונראה שהי' מוכרח בלעם לקבל באספקלריא המאירה, כי הנה שאר נביאים, גם כאשר ראו באספקלריא שאינה מאירה, מאחר שכוחות גופם היו זכים על כן גם הנבואה שהשתקפה בכוחות גופם נשארה זכה ומאירה, ויכלו להעבירה על פי רצון השם כביכול, ולא סילפו רצון ד' ח"ו, אולם בלעם אילו ח"ו היה רואה באספקלריא שאינה מאירה והיו כוחות גופו מתערבים בהשתקפות הנבואה אפילו במשהו, הי' הופך הקערה על פיה.

והנה אצל בלעם היה חייב אספקלריא המאירה כדי שיתקיים רצון השם, אולם להבדיל אצל פינחס אף בלא שום נבואה, כגדר חכם עדיף מנביא, הצליח להגיע לרצון ד' ולא זו בלבד, שאם בלעם הי' חפץ במות ישרים, ולא עלתה בידו, הרי פינחס שמסר נפשו לרצון בוראו, זכה לכריתית היתה אתו החיים והשלום. כי חיים ברצונו.

סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור – והיינו לצפות למצוה, – כי זה כל האדם.

מתוך ההפיכה

פרק ע"א "מעקב בדרך"

תקציר ענייני:

טבעת החמק סביב חיים שלום מתהדקת, בגי' מפעיל לחצים על אל"מ מ' מפקד המחנה, כדי שלא יפגש עם חברו אפרים זלמן, חיים שלום נרתע ומשגר מברק ובו הוא מודיע על הפסקה, עקב המצב החמור. הודעה זו מביכה את משפחת הויזמן שרוצה להודיע לו על החזרת השיחך.

רב משה יוסף מתקשה בשל זה בלימודו עם רב מיילאך, רב מיילאך מקיים את המצוה של "הקם תקים עמו" הוא מציע את מידעו שמשי גלבע ספק מזון שעובד בגוש דן ויש לו קשרים חזקים עם מחנות הצבא בכל האזור, במסגרת עבודתו יוכל להיפגש עמו ולהעביר לו את הבקשה של אפרים זלמן להיפגש עמו, הוא ירמוז לו שיש כעת מהלך דרסטי מאד עבורו כשי להדגיש את נחיצות המפגש.

שמשי מגיע למחנה, הוא מנסה לברר מיהו סגן חיים שלום פינקלשטיין, אך נתקל בקשיים באיתור, אך לבסוף נאות חייל אחד להעביר לו את המסר, אך בזו זמנית הוא מעביר את הידיעה לבנג'י שוואו של חיים שלום, הלה מחליט להכניס לתמונה את מיסטר איקס מראשי המאפיה של תל אביב איתו הוא מתעסק לאחורונה. הלה מבקש מחיר גבוה אבל השירות, אבל בנג'י לא נרתע מהמחיר, יש לו אובססיה להעיף את חיים שלום מהצבא והמחיר לא יעכב.

לינור פוגשת את הדס ומתחשבת איתה, היא תובעת ממנה שתסגיר לה מידע על אביב שונטי, בזה היא נותנת לה פתח לעשות פיוס ביניהן, אם תפסיק להיות שלוחה להרוס את הקשר שלה עם ארוסה.

הדס חשה שלינור נתנה לה פתח מילוט, היא החליטה שעדיף למסור קצת פרטים על אותו שונטי אביב, בכך לכל הפחות היא עושה משהו שיוריד את מינון הכעס המוצדק של לינור.

היא סיפרה לה על הבליון התל אביבי אביב שונטי לשעבר בחור ירושלמי ממחנה הקנאים, אבל מעולם לא היה צדיק, כבר אז רקד על כמה חתונות, הוא היה תמיד "כדאי-ניק" מטרתו העיקרית הייתה לצבור ממון רב, זה היה הדבר היחיד בו האמין, כשהבין שאת הכסף הגדול לא יעשה במחנה החרדי העני, החליט לעבור למחנה החילוני שם יעשה את הכסף הגדול, הוא הכיר את מולי מהתקופה ההיא.

גם מולי חיפש את עצמו, באותם ימים היו הרבה בחורים ירושלמים שנמשכו על ידי קבוצת חברי מחתרת מהאצ"ל ולח"י שטפטפו להם בראשם כי חייבים לעזור לשחרר את ארץ ישראל מידי הערבים והאנגלים, מולי היה גם אחד מאלו, בדרך כלל שהיא נעזר דרכו כדי לחדור למחנה האצ"ל, הוא עזר לו גם לטשטש את דמותו, מולי פחד מאד מתגובת בני משפחתו ובעיקר מהקנאים שיעשו בו שפטים, אביב היה זה שיעץ לו להפוך את עצמו לרעול פנים חסר זהות, כך לא יוכל איש לזהותו, מולי אימץ את עצמו והפך להיות יצור אנונימי שקיבל את השם המגוחך "הרעול" למזלו הטוב הצליח להסתיר את דמותו בהצלחה כמה שנים, הוא נמנע מלהתחבר עם בני גילו כדי שאיש לא יוכל לעלות על זהותו ומאנשי האצ"ל שמר עצמו לא להגיע לידי ידידות.

בצה"ל לא הייתה לו ברירה, הוא היה חייב לחשוף את זהותו, מפקדיו איימו עליו שלא יוכל להתחיל בלי זהות שנייה, מחוסר ברירה נאלץ לחשוף את שמו, שמואל אייזנבאך, מפקדו עוזי דהן הצמיד לו שם מעוברת, כך נהיה מולי פלד.

אביב שונטי עקב אחריו כל אותם ימים, הוא ידע לחדור לכל מקום בלי להיחשף, היה חשוב לו לדעת מה קורה לבן טיפוחיו, להוותו הרבה גילה שמולי מצליח יותר מדי טוב, בעוד שהוא אביב דורך במקומו, בשל היותו חסר אינטליגנציה, מעולם לא ניסה להרחיב את הידע שלו, דבר שצורך המון משאבי שכל ושקדנות, לאביב הייתה אינטליגנציה טבעית אבל לא נרכשת, מולי לעומתו היה תאב דעת, הוא השקיע הרבה בלימודים וידע כמה שפות, הוא גם למד אסטרטגיה צבאית אצל חברו עידו אחד מגאוני האסטרטגיה הצבאית, כך הצליח להשתחל למקומות הנכונים.

כל זה לא הוציא אותו מהכלים כמו השידוך שעשה איתך, הוא ידע עד כמה את מוכשרת וחכמה וגם בעלת אמצעים, אביב הבין שכאשר תינשאו יתבסס מעמדו של מולי בצבור החילוני, בעוד שהוא (אביב) חש עצמו די תלוש בחברה החילונית, למרות ההקצנה שלו כאשר נעשה שמאלני ואיש בוהמה מפורסם בעל יכולות כספיות מכובדות, לא הצליח להיקלט בתוך החברה, הוא ידע שהם בזים לו בתוך לבם רק מתחנפים לו בשל ממונו, הוא ניסה את מזלו למצוא לעצמו בת זוג להקים את הקן הבטוח, אך נכשל פעם אחר פעם, לא הייתה בת תל אביבית שמעריכה את עצמה שהייתה מוכנה להכירו.

אביב לא נואש, הוא עשה מאמצי על להכיר דרך שדכני צמרת, בחורה חילונית מכובדת, הוא היה מוכן לרפד את השדכן במצלצלים אם יביא לו שידוך הולם. אך לאחר תקופה הבין שהם מתחמקים ממנו, הם קלטו את הסחורה שלהם, הוא נטע זר בעיר ה"הייסוסיטה" (המעמד העליון) הם לא מעוניינים להתערבב עם חרדים לשעבר.

כל הסיפורים שלהם מהם מאד מעוניינים שהחרדים יתקרבו אליהם והם ידאגו לעתידם, הכל קלישאות, מטרתם היחידה לשבור את החברה החרדית כדי שלא תאיים עליהם, אבל מי שחצה את הקווים מתוך מחשבה שיעשה חייל טעה בגדול.

הקושי שלו לעומת ההצלחה של מולי שבר את לבו, הוא החליט "גם לי וגם לך לא יהיה" הוא חייב לעשות כל מאמץ שהשידוך הזה לא יקום, יהיה מה שלא יהיה.

בעבודת מחקר קטנה הגיע לזה שאני החברה הטובה שלך ויש לי הרבה השפעה עליך, מאותו רגע התביית עלי, הוא ידע עד כמה שאין לי פרוטה על הנשמה, הוא החל לצ'פר אותי בכסף, לא הבנתי מה הוא רוצה ממני, אבל לא התנגדתי, כל פרוטה שנתן לי עזרה לי.

אם בתחילה לא רציתי לשמוע אליו, להכניס טריז ביניכם, הסברתי לו שאת החברה הכי טובה שלי ולא יכולה לבגוד באמון הרב שנתת בי, לא הרפה הוא ידע אף ללחוץ, כשהפסיק בפתאומיות לתת לי כסף, כבר התרגלתי לחיות חיים יותר מרווחים, לפתע הכל פסק בפעם אחת בלי התראה.

הבנתי שאני קודמת כל, אני לא יכולה להיות גבורה ולהימק בעוני מחפיר, בתוך לבי בזתי לאותה "נמושה" שכל מה שעומד בראשו, להרוס לפני את החיים, אבל כאשר החיים שלי באמצע, כאשר אני נחנקת מעוני ורוצה להתקדם ללמוד מקצוע מכניס, נכנעתי הודעתי לו שאני אעזור לו בכל.

הוא הכין תוכנית דקדקנית שלא פסחה על פרט. הוא עקב כנראה אחרי שניכם וידע שאת נמצאת באיזה משברון מסוים, היה מי שיידע אותו שלמולי יש חרדה מהמעשה שעשה, המרחק ביניכם גדול מכדי לגשר, הוא לא יוכל לגדל ילדים שיהיה להם איזה קשר עם הדת כשאמם היא אשה אתאיסטית.

מולי התקדר מאד ביהדות שלו, אבל מאד רצה לשמור על שרידים ממנה, היה חשוב לו להיות מוגדר "חצי דתי" שעושה מצוות שנוחות לשמור, בעיקר מצוות שנותנות תווית של דתי, כשבת תפילין וכשרות, הוא היה מעוניין שהילדים שלו יהיו לא פחותים ממנו, ככל שהתארך התקרב זה הפחיד אותו, לכן הוא צעד צעד קדימה ונסוג שני צעדים אחורה.

חוסר הידעה לאן באמת חותר מולי הכניס אותך לדיכאון מסוים, את הכל ידע אותו אבי, היה לו מידע שאפילו לי חברתך הטובה לא היה, הוא עשה עליך מחקר יסודי, הוא קלט כל שבירר מידע עליכם, הוא ידע שתקופה כזו טובה בשביל מלאכת ההרס שלו.

בנישה הזו הייתי אמורה להיכנס, להגביר את הפחדים שלך מפני מולי, להכניס לך בראש שהוא אנוכי בצורה חולנית, אין לו טיפת התחשבות בזולת, ברגע שהבית יתמסד והוא יחוש שכאילו את כבר שייכת לו, יותר לא יחשוש להתנהג כרוחן אמיתי שחושב רק על עצמו.

ק נאלצתי לטפטף לך אזהרות חמורות מפני השידוך הזה ולגרום לך לבסוף לעזוב את השידוך, בתחילה חשבתי שהעבודה תהיה קלה מאד, אבל גיליתי בדרך הקשה, שאת בתוך לבך נאמנה ולא מוכנה לעזוב את השידוך בנקל, לפיך נפגשתי עמו כמה פגישות במסעדה שהוא בחר כדי לתחבל בדרכים נוספות אך מביאים את הפירוד, הוא היה משוכנע שבמסעדה זו אין לתפרנים מקום, איש לא יעקוב אחריו וכן לא תדעי שיש כאלו שבוחשים בקדירה שלך.

תאמיני לי שהרבה הצטערתי שאני עושה לך כזו רעה, אבל הנבל ההוא ידע ללחוץ במקומות הרגישים וכן הביא אותי לבגוד באמון שנתת לי סיימה הדס בקול בוכים כשקולה "נשנק מבכי".

השיחה שנאמרה עם "דמעות תנין" בעיניים, גרמה ללינור להתרסק קמעה, הן קבעו להיפגש בדירתה להמשך השיחה, היו לה שאלות שרצתה להתייעץ עם אי מי, לבד היה קשה לה להחליט, עכשיו שהדס התוודתה על חטאה קיבלה אמון מסויג מחדש, לינור רצתה לנצל זאת להתייעץ איתה על המשבר החדש, באשר מולי מותיר אותה שוב בספיקות בקשר לעתיד.

כשישבו לשיחה בחדר סיפרה לינור על הבלגן שיש לה עם מולי ושאלה אותה, מה דעתך אף עליה לטפל בעניין.

מי שנכווה ברוחחין נזהר בפורשין, הפעם נזהרה הדס שלא לתת "עצת אחיתופל" עליה הפעם להיות קורקטית ומתחשבת, היא חשבה באיטיות ובקול העללה את מחשבותיה.

"לי נראה באמת שמולי לא שש ושמוח בשידוך, הדחיות האין סופיות אומרות את הכל, אומר לך את האמת, לי הדבר היה תמוה מאד, לא היה צריך להיות יותר מאושר ממנו שזכה בכזו זכיה, איפה יכול אחד שבא בלי עוגן יציב מנודה ממשפחתו הישנה, למצוא בת זוג כזו מוצלחת. מאיפה בכלל ימצא לעצמו בת זוג, דתיה לא תרצה אותו, חילונית גם לא, כאן הוא מצא לעצמו בת זוג שמוכנה לקחת אותו כמות שהוא, יש כאן ממש הקרבה את נכנסת למקום שאין בו בית, הם היו בושים בך וגם את לא היית רוצה להיפגש עם משפחתו ממאה שעורים, הדחיה כאן הדחית.

לבחור הזה אין פרוטה מיותרת בכיסו, לך יש את הכל, כמה צריך אחד כזה להיות מאושר בכזה שידוך, את לוקחת אותו בלי כל היסוסים, משהו מזהים ביותר.

הכל טוב ויפה מה יכול להיות יותר טוב בשבילי? אבל זה לא קורה, את בעצמך רואה את ההיסוסים שלו.

ההסבר הפשוט לך נראה לי, מולי ידע שאין כאן בסיס אמיתי לנישואין, השוני מדי גדול והוא מפחד מגודל האחריות, הסיכוי ליישם את המשימה דומה ללוליי לא מקצועי שמנסה להלך על חוט מתוח בין שני גורדי שחקים, לכן הוא לא מזדרז לחתום למרות שהצלחת להוציא ממנו כזו הבטחה, אבל אף אומרים, קל להבטיח, קשה ליישם".

לינור החווירה מרוב פחד, היא חששה כל הזמן מהמחשבה שמולי מולך אותה שולל, אך היא יכולה לסמוך על כזה הסכם רעוע שאין לו כיסוי. הפעם נשמעו דברי הדס אמיתיים, היא כבר לא מנסה לסכסך אלא מציגה לה את האמת מול הפנים.

אז מה עלי לעשות? שאלה לינור, האם עלי לנתק את ההסכם באופן חד צדדי?

"לא, את זה לא אמרתי לך. עליך פשוט לבוא אליו למשרד, את יודעת את השעות שהוא נמצא לבד ואין לך חשש שיקשיבו לך, את חייבת להעמיד אותו על מקומו, את לא יוצאת מהמשרד בלי הסכם חתום שחור על גבי לבן כפי שסיכמת איתו, במידה והוא יתחמק תוציאי את המסמך הישן ותקרעי אותו לגזרים בפניו, תזרקי את הניירות על השולחן שיראה שהוא לא עושה ממך צחוק. עליך להראות לו שאת חזקה ואיך חוששת ממנו, אחרת תהי' סמרטוט כל ימי חיך.

"את צודקת, ק באמת אעשה". סגרה לינור את השיחה.

כשהגיע אות חיים למשפחת היוזמן שמחו מאוד, הם ראו בכך את האור בקצה המנהרה, הם קבעו מפגש באחת מחורשות ירושלים בשעות הלילה המאוחרות, רחוק מעין אדם, שמשי גלבוץ בא שבוע אחרי כן למחנה עם רכבו, הוא עשה סידורים נוספים במקום כדי שלא יראה שבא במיוחד עבור חיים שלום.

חיים שלום היה מרוגש ביותר, הייתה לו הרגשה טובה מאד שאפרים זלמן לא מוכן לוותר עליו, עד כדי שהוא הופך עולמות, סיקרן אותו מאד מה יש במפגש הזה שנראה כאילו קרטי ביותר עבור אפרים זלמן, הוא ניסה להעלות כל מיני השערות, אבל הוא לא העלה שהמציאות עולה על הדמיון, שהמטולטלת שינתה את כיוונה ונעה כלפי מעלה ומשפחת היוזמן רוצים להחזיר את השידוך למרות שהתרחק כל כך מן המחנה החדר.

כשהגיעה השעה היעודה יצא חרש מחדרו, כולו תקוה שהפעם בנג' לא בעניינים, הוא שמר על דיסקרטיות מוחלטת, כדי למנוע דליפת מידע אפילו הקלושה ביותר. שמשי המתין לו בפאתי המחנה, חיים שלום הביט כל הזמן בהירות שאין מישהו באזור שמבחין בנעשה, המזל שיחק לו, איש לא נראה בכל האזור, הוא בחר בכונה את שעת האוכל, בשעה זו החיילים נמצאים בדרך כלל בחדר האוכל.

הם יצאו מהמחנה, הנסיעה נראתה חלקה, שמשי היה במצב רוח טוב, הוא פיזם לעצמו מארש רוסי עתיק, עיניו היו נעוצות בכביש הישן עוקבות בערנות אחרי כל שינוי, הנסיעה לא הייתה קלה, בשל היותו צר ומשטח החצץ שהיה מחופה בקצת זפת [כדי להחליק את הנסיעה] זקוק היה לריענון באופן נואש, התאורה הייתה דלילה מאד, פנס פה ופנס שם, אף הם בעלי תאורה מאד נמוכה, ספק רב אם יכלו למנוע תאונות, צריכים היו ריכוז גבוה מאד לא להיתקל ברכב שנוסע בכיוון המקביל, חיים שלום שקוע היה בתוך עצמו, הוא היה מתוח מהפגישה, לא היה צל של מושג מה מתכוון אפרים זלמן להנחית עליו.

"חיים שלום אתה כנראה לא שם לב, אבל יש לי חוש שישי שמתרע בפני שיש לי זנב" קטע שמשי את ניגונו באמצע.

"מה אתה רוצה לומר לי, שהם שוב עלו עלינו? איך אותו נבל הרגיש שייצאתי מהמחנה, הלא הייתי כל כך בשקט? כולם היו באותו זמן בחדר האוכל, אם הוא כזה מזיק אז אין לי סיכוי נגדו". רטן חיים שלום כמעט ביאוש.

"מיסטר חיים שלום שאני אלמד אותך פרק באמונה? אתה הרי אמור להיות יותר דתי ממני, אותי לימדו בימי ילדותי ש"אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים" כמה פעמים במלחמת תש"ח הייתי כפסע מול המוות.

אספר לך אנקדוטה אחת, הערבים טמנו לנו מארב ערמומי ביותר, המפקדים שלנו לא עלו על כך והם נפלו כפתאים לתוך מלכודת שטמנו לנו, הם הקיפו את הגדוד שלי מכל הכיוונים, הם ירו אש תופת על החיילים כדורים וגם פגזים שרקו באויר, היה פחד אדיר להרים את הראש, כל מי שהרים את הראש נהרג במקום, חלק גדול מחברי נהרגו לנגד עיני, נותרנו ממש בודדים בחיים, חלקם הגדול פצוע, משמים שמרו עלי והנה אתה רואה שאין לי אפילו צלקת אחת, יצאתי בלא פגע.

קעת כדי להרגיע אותך אומר לך, אל תדאג מהעוקבים שחושבים שאני איזה טרף קל, אבל יש להם טעות מרה, ב"ה אני מכיר את כל הכבישים, אני עומד לסדר להם תרגיל שלא ישכחו את שמו לכמה זמן". הפטיר שמשי בזחחות.

שמשי הפעיל את המכונה הזקנה שלו, הוא סחט ממנה את כל הכוחות, באמצע הדרך סטה לעבר שביל צדדי זניח ביותר, מי שלא היה ממש בקי בכביש הזה היה מפספס אותו, כביש זה הוביל לחורשה, הוא נכנס לחורשה חיפש מקום בו יוכל להסוות את המשאית, הוא דמם את המכונה שלו, הם ירדו מהמשאית, שמשי שלף רובה צייד עם כוונת ונעמד ליד אחד העצים העבותים כשהוא מורה לחיים שלום להשתטח על הארץ כדי לא לבלוט בשטח.

מה עושים מול כזה שמשי?

בנג' היה מעודכן [מהזקיף] כי שמשי הגיע במפתיע בשעות הערב, הוא הבין כי הלילה ישנה פעולה חשאית, הוא מיהר לעדכן את מיסטר איקס מבעוד מועד שיכין צמד עוקבים, בנג' היה מהבודדים שהייתה לו גישה חופשית לטלפון של המשרד.

"צוציק, לא סיפרת לי שזה יתרחש בלילה בו ישנה חשיכה עבותה, אתה יודע יש תעריף מיוחד למעקב לילי, זה תעריף שונה לחלוטין ממה שסיכמנו, יש הרבה סיכון ומאמץ, האם עדיין שווה לך עד כדי כך?! שאל מיסטר איקס בעוקצנות את בנג'ל.
 "אל תתערב במערכת השיקולים שלי, אני מזמין אצלך עבודה, עליך לבצעה במחיריך, על זה אתה מקבל את הכסף, מעולם לא אכזבתי אותך".

מיסטר איקס היה סקן לדעת איך בנג'ל כל כך בטוח בעצמו, שום מחיר לא מפתיע אותו, הוא אפילו לא מתעניין כמה ידרוש.
 "אין בעיה, אתה המזמין, רק פשוט רציני כאדם "ישר דרך" להעיר לך שהמחיר כאן שונה ממחיר יומי, אני צריך להכניס לעסק שני עוקבים מיומנים ביותר, הם מבקשים ממני מחירים בהתאם, אני גם אמור להרוויח משהו, אני לא עובד בחינם, אתה בטוח שזה כדאי לך? מניין לך לשלם מחירים מפולפלים? מהמשכורת הצבאית שלך? לא נראה, אהה, זה אתה ששדדת את "בנק דיסקונט" בשבוע שעבר? חחח אם כך אתה באמת מוצלח.

"זה לא העסק שלך, יש לי את הדרכים שלי איך להשיג את התקציב, אתה תתמקד בעבודתך ואל תפספס אותם, חשוב לי לדעת, מה היה כאן הצורך הפתאומי להכניס את שמשי בעסק ועוד באמצע הלילה, לא רק לך זה סיפור מסובך, אני מאמין שלשמשי אין זמן מיותר, זה מעיד שעומד להתחולל משהו גדול, אני מעוניין לדעת מה זוממים שם כל הצדדים".

"וואלה בנג'ל אתה צודק, יש לך חושים מחודדים מאוד, אלמלי שאתה נוכל וסדיסט חולני, הייתי מצרף אותך אל הצוות שלי, אני אוהב אנשים חכמים, אבל לא אוהב נוכלים עם סדיזם חולני, אבל טיפ אני לוקח, שמשי הוא אדם עסוק מאוד, יש לו מספיק פרויקטים על הראש, הוא אינו אדם שמתעסק בהרפתקאות כאלו בלילות, נראה שהוא נכנס כאן לעסק די ברצינות, עכשיו העסק נעשה מאוד מעניין, אני נכנס לפעילות גם בשביל לספק את הסקרנות, אבל המחיר נשאר כפי שסוכם" הזהיר את בנג'ל.

מיסטר איקס הוא אדם מקצועי, הוא הכניס את צמד העוקבים באמצע הדרך, הוא ידע היטב את מסלול הנסיעה מהמוחנה, לא היו יותר משתי אפשרויות, הוא בחן היטב את המפה והכריע על הדרך שנראית הכי סבירה, אבל לא לקח סיכון, הוא העמיד עוד עוקב אחד בדרך השנייה.

כפי שצפה נסעה המשאית בדרך הראשונה, הם טמנו מארב באמצע הדרך, כשעברה המשאית במקום יצאו אחריה בזהירות, הם לא נצמדו אליה אלא נסעו אחרי שני רכבים שהפרידו ביניהם, נראה היה ששמשי לא הבחין בהם, לא הייתה סיבה נראית לעיין לחשוך שיש למכונית השלישית איזו כוונה רעה. הנסיעה התקדמה, הם היו בטוחים שסיימו את המסע הפשוט הזה בהצלחה יתירה.

לפתע בלי שהבחינו, נעלמה המשאית כאילו בלעה אותה האדמה. הם לא ידעו שיש במקום דרך צדדית שהובילה לחורשה, ההיעלמות המסתורית בלבבלה אותם לחלוטין, הם לא ידעו מה לעשות, לאחר משא ומתן קצר החליטו לעצור את רכבם באמצע הדרך ולבדוק את האזור. כך בזבוזו זמן יקר, לא הייתה להם דרך, אך להודיע למיסטר איקס על התקלה הלא צפויה.

לפתע גילו את הדרך הצדדית שהובילה לחורשה, נראה היה להם מחר שבדיוק בדרך זו בחרה המשאית להמשיך את דרכה, מה יש לעשות בתוך חורשה שכמעט אינה עבירה לרכב כזה, אבל לא היה להם הסבר אחר להיכן סתתה המשאית, הם נכנסו בזהירות לשביל כשהם כמעט זוחלים נזהרים לא להקים רעש בחורשה, הם היו חמושים באקדחים מוכנים לכל הפתעה.

לפתע נשמעה פקודה בקול קשוח לחלוטין: "ידיים למעלה, אם אתם זזים צעד אחד מיותר אני יורה בכם, יש בידי רובה צייד מעולה שיכול להמית אפילו ברדלס מגודל".

חשיכה עבותה שררה במקום, שני העוקבים לא יכלו לראות מי זה שמאיים אליהם ואם הוא רציני, אבל חששו לקחת סיכון מיותר, הם לא מקבלים כסף מיותר כדי לסכן את חייהם בחינם, הם הרימו את ידיהם. כעבור דקה יצא שמשי כשרובה צייד מהטובים ביותר תפוס בשני ידיו כשהוא מכוון לירי, ידו מונחת על ההדק למקרה שינסו להתחכם.

לינור מכתובה למולי את ההסכם:

מולי היה שקוע ראשו ורובו בכתיבת תוכנית פעולה שהוטלה עליו על ידי מפקדת אג"מ, היו שם כמה נקודות שהצריכו ריכוז גבוה מאוד, החום בחדר היה בלתי נסבל, כדי לשחרר קצת מהחום נאלץ לפתוח את הדלת ואת החלון כדי לאפשר לרוח שנשבה בקלילות להפחית במעט את טמפרטורת החדר. מאוורר קטן ניסה בכוחותיו הדלים להזרים רוח נעימה שתעזור לייבש את הלחות הכבידה שהעיקה עליו.

לפתע הוא רואה את לינור עומדת בפתח החדר בלי הודעה מראש, מולי נחרד מאוד, הוא קלט שהפגישה עומדת להיות טעונה מאוד. שבועיים תמימים עברו מהפגישה הלילית בה התחייב לנסח הסכם לשיעור רצונה, בינתיים לא כתב אפילו שורה אחת בהסכם מה יאמר לה על כך?

